

Yttrandefrihet i Europa: trender & orosmoln

Det pågår en stundtals förvirrad debatt om Lars Vilks, Muhammedteckningar, pastor Åke Green och andra fall där folk blir arga och ledsna medan andra helt enkelt menar att det är bara det självklara användandet av yttrandefrihet.

Det man ofta blandar ihop är vad som är trevligt, snällt och god etikett, med vad som är lag och lagstadgad rätt. Vilks, Green och danska tecknare har agerat inom yttrandefrihetens ramar. Sen kan man helt visst diskutera om det var lämpligt eller snällt. Även den debatten ryms inom yttrandefrihetens ramar.

Men det sker allvarliga tyngdpunktsförskjutningar i lagstiftning, lagtolkning och debatt. Man går från yttrandefrihet till friheten att slippas se eller höra sådant man inte gillar. Det kan vara en teckning av Muhammed eller ett uttalande att praktiserad homosexualitet inte är förenlig med Kyrkans 2000-åriga lära och tradition. En del muslimska eller homosexuella grupper kräver då inskränkningar av yttrandefriheten.

Detta blir synligt i fyra mycket allvarliga tendenser som finns i Sverige, Europa, USA och Kanada. De är alla mycket allvarliga hot mot yttrandefriheten – en hörnsten i demokratin och för mänskliga rättigheter.

För det första är det lagar, så kallade **hatbrottslagar**. De bryter ofta mot grundläggande rättprinciper som innebär att lagar ska vara objektiva och förutsägbara. Yttrandefrihetslagar ska handla om vad som sägs, inte hur det som uttrycks upplevs. Då går man från det objektiva till det subjektiva, från det förutsägbara till det oförutsägbara.

För det andra ökar **trakasserier** från polis, arbetsgivare och omgivning.. Värst är det nog i Storbritannien. För bara några veckor sedan

arresterades en predikant i Cumbria, England för att ha "orsakat lidande" genom att säga att Bibeln lär att dryckenskap och homosexualitet är fel. I Glasgow avskedades en kristen radioprogramledare efter en debatt mellan en muslim och en kristen om Jesus är "vägen, sanningen och livet". Kristna hotellägare i Liverpool greps och åtalades för att ha uttryckt en åsikt om islam i ett samtal om religion. Trots att de slutligen frikändes, blev fallet en ekonomisk katastrof för paret som tvingades sälja hotellet. I Italien fördes journalisten och författaren Oriana Fallaci inför till domstol för att ha skrivit att Islam "ger hat istället för kärlek och slaveri i stället för frihet".

För det tredje ökar **hoten**. Ett känt exempel är den nederländska lagstiftaren Ayaan Hirsi Ali var tvungen att fly sitt land och flytta till USA efter att hon kritiserat misshandeln av kvinnor i muslimska samhällen. Dödshoten och mordförsöken på Vilks och danska tecknare är andra exempel.

För det fjärde ökar **självcensuren**. Därmed har yttrandefriheten minskat utan att några lagar har ändrats. Nyligen vågade inte svenska och amerikanska TV på grund av hot visa episoder av South Park där det finns hänvisningar till islam. Däremot har man utan förbehåll och rädsla haft avsnitt där man hånat kristen tro. Annonser på bussar i Miami, Florida - som uppmanande till religionsfrihet och erbjöd hjälpa till dem som vill lämna islam - togs bort eftersom bolaget inte ville "förolämpa islam".

Man kan inte ha yttrandefrihet och samtidigt ha garantier att ingen någonsin ska känna sig förolämpad eller sårad. Däremot är det garanterat att om yttrandefriheten inskränks då befinner sig demokratin på ett utförsplan. Utan yttrandefrihet finns inte mötesfrihet, politisk frihet, pressfrihet och religionsfrihet.